I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE TÄISKOGU 579. ISTUNGJÄRK, 14.6.2023–15.6.2023

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa toidupoliitika nõukogu kui ELi tulevase kestlike toidusüsteemide raamistiku uus juhtimismudel“

(omaalgatuslik arvamus)

(2023/C 293/01)

Raportöör: **Piroska KÁLLAY**

Täiskogu otsus	25.1.2023
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2 – omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	1.6.2023
Vastuvõtmine täiskogus	14.6.2023
Täiskogu istungjärk nr	579
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	179/1/2

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. ELi toidusüsteem on teelahkmel, seistes silmitsi nn polükriisiga, mis hõlmab mitmesuguseid omavahel läbipõimunud keskkonna-, kliima-, tervishoiu- ja sotsiaalseid probleeme. Arvestades toidusüsteemi kriisi lahendamise pakilisust ja vajadust käitumist kiiresti muuta, on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohal, et tema üleskutse luua Euroopa toidupoliitika nõukogu on nüüd ajakohasem kui kunagi varem.

1.2. Komitee leiab, et Euroopa toidupoliitika nõukogu aitaks saavutada integreeritumat ja kaasavamat lähenemisviisi toidupoliitika kujundamisele, kiirendaks meetmete ühtlustamist ELi, riiklikul ja kohalikul tasandil ning eelkõige parandaks ELi toidupoliitika kvaliteeti ja suurendaks õiguspärasust. See aitaks edendada ka maa- ja linnapiirkondade kestlikumat ja tasakaalustatumat arengut.

1.3. Komitee tunnustab ELi kestlike toidusüsteemide raamistiku väljakuulutamist. Sellega pannakse alus süsteemsetele muudatustele, mida peavad tegema kõik sidusrühmad läbi kogu väärtusahela. Komitee rõhutab, et praegune komisjon peaks raamistiku välja pakkuma viivitamatult, et käsitleda toidusüsteemide probleeme õigeaegselt – igasugune viivitus seab ohtu strateegia „Talust taldrikule“ edu. Komitee kutsub komisjoni üles tegema jõupingutusi selle nimel, et sidusrühmad ja kodanikuühiskond oleksid struktureeritult kaasatud kõnealuse raamistiku uude juhtimisse, ning juhib tähelepanu sellele, et Euroopa toidupoliitika nõukogu idee sobituks hästi raamistikku.

1.4. Komitee märgib, et kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil on olemas toiduga seotud platvormid, kuid leiab, et need ei ole piisavad, et tagada ELi tasandil tõeliselt kestlik ja õiglane toidusüsteem ja vastupanuvõime. Seepärast leiab komitee, et toidudemokraatiat tuleb jätkuvalt tugevdada ja see tuleb integreerida toidupoliitika protsessi.

1.5. Komitee ettekujutuses on Euroopa toidupoliitika nõukogu teaduspõhine, mitut sidusrühma hõlmav mitmetasandiline platvorm ning institutsiooniline ja sõltumatu struktuur, millesse võiksid kuuluda:

— akadeemilised eksperdid ja teadlased,

— toidutarneahelas osalejad (põllumajandustootjad, toidukäitlejad ja- töötlejad, jaemüüjad, ametiühingud jne), haridussüsteemis osalejad ja kodanikuühiskonna organisatsioonid (vaesusevastased võrgustikud, toidupangad, sotsiaalplatvormid, keskkonna- ja arenguvaldkonna vabaühendused), noorte esindajad. Tööturul vajalike muudatuste kaalumiseks oleks väga soovitatav, et nõukogus osaleksid ka sotsiaalpartnerid;

— ELi institutsioonilised esindajad (parlament, nõukogu, komisjon, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Euroopa Regioonide Komitee).

Pärast esialgset etappi peaksid Euroopa toidupoliitika nõukogusse kuuluma ka kohaliku, piirkondliku ja riikliku tasandi ning toidupoliitika nõukogude esindajad, tagades asjaomaste tasandite organiseeritud ühendatuse ja liikmesriikide esindajate õiguse võrdseks osalemiseks ELi tasandil. Praegu ei ole riiklikud toidupoliitika nõukogud veel piisavalt laialt levinud, et tagada kõigi riikide võrdne esindatus.

1.6. Euroopa toidupoliitika nõukogu peaks olema usaldusväärne ja läbipaistev struktuur, aidates lahendada toiduküsimusi, mis on määratletud probleemidena ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärkides. Eelkõige peaks Euroopa toidupoliitika nõukogu:

1.6.1. olema institutsiooniline organ, millele ELi institutsioonid peaksid pühenduma ja tagama poliitilise toetuse;

1.6.2. olema ELi toidusüsteemi suunda puudutav alaline usaldusväärse nõustamise ja tõenditel põhinevate poliitikavalikute ja soovituste allikas. ELi institutsioonidel peaks olema kohustus anda nende kohta tagasisidet ja põhjendatud vastuseid;

1.6.3. parandama sidusust poliitikavaldkondade vahel (nagu ühine põllumajanduspoliitika, ühine kalanduspoliitika, õigus toidule, tervisliku toitumisega seotud õigusaktid, riigihanked, hariduspoliitika jne) ning edendama sotsiaalset innovatsiooni kõigi toidutarneahelas osalejate heaolu nimel, võttes arvesse vajadust põllumajandustootjate põlvkondade vahetuse järele. Eelkõige peab komitee oluliseks määratleda haridussüsteemis edastamiseks esmatähtis toidualane sisu, kaasates nii põllumajandusliku toidutööstuse kui ka asjaomased haridusasutused;

1.6.4. nägema ELi tasandil ette toidupoliitika nõukogude võrgustiku, luues ELi poliitika kujundamiseks ja mõjutamiseks parimate tavade ja teadmiste vahetamise platvormi.

1.7. Komitee on valmis pakkuma Euroopa toidupoliitika nõukogule kogunemispaika. Edukas sellekohane näide on juba olemas – komitee ja komisjoni ühiselt algatatud Euroopa ringmajanduse sidusrühmade platvorm.

2. **Arvamuse taust**

2.1. Meie toidusüsteemid seisavad silmitsi nn polükriisiga, mis hõlmab mitmesuguseid omavahel läbipõimunud probleeme, sealhulgas: [1] keskkonnaprobleemid (nt meie toidu tootmise, töötlemise ja tarbimisega seotud kasvuhoonegaaside heide, elurikkuse kadu, kalavarude ammendumine, mulla orgaanilise aine kadu ja mullaerosioon) ja terviseprobleemid (toitumishaiguste sagenemine), aga ka põllumajandusettevõtete kadumine, kestlikule ja tervislikule toidule juurdepääsu puudumine ning kehvad töötingimused. Samal ajal kannatavad toidusüsteemid juba praegu mitmete kliimašokkide, muutuvate ilmastikuolude, ökosüsteemide kokkuvarisemise ning maa, pinnase ja veekogude seisundi halvenemise all. Lisaks hõlmavad toidusüsteemide üle peetavad arutelud üha enam eksitavat teavet ja teabevahetust.

[1] Transforming Europe's food system – Assessing the EU policy mix – Euroopa Keskkonnaamet (europa.eu) ja professor Olivier De Schutteri ettekanne Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitees 14. aprillil 2023.

2.2. Euroopa Komisjon koostab praegu uut ELi kestlike toidusüsteemide raamistikku, mis nähti ette strateegias „Talust taldrikule“ ja mis peaks avaldatama 2023. aasta lõpuks. See raamistik paneb aluse süsteemsetele muutustele, mida peavad tegema kõik toidusüsteemi sidusrühmad, kaasa arvatud poliitikakujundajad, ettevõtjad ja tarbijad, et kiirendada üleminekut kestlikule ELi toidusüsteemile. Kõnealune raamistik loob aluse ka toidusüsteemide tulevasele juhtimismudelile ja aitab edendada kestliku arengu eesmärkide rakendamist. Selleks on vaja koostööl põhinevaid terviklikke lahendusi, millesse on kaasatud eri osakonnad, ministeeriumid, sektorid ja kogu toidutarneahel. Komitee kutsub üles võtma kiiresti vastu kestlike toidusüsteemide raamistiku, et käsitelda õigeaegselt toidusüsteemide probleeme – mis tahes viivitus seab ohtu strateegia „Talust taldrikule“ edu. Raamistik peaks hõlmama ajaliselt piiritletud eesmärke, näitajaid, mis võimaldavad mõõta edusamme, ning parandusmehhanisme, mida tuleb kasutada eesmärkide mittesaavutamise korral.

2.3. Selleks et edendada toidusüsteemi üleminekut kestlikumatele lahendustele, on komitee varasemad arvamused, ([2]) samuti teised eksperdid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid üha enam osutanud vajadusele tugevdada toidudemokraatiat. Kuna pakiliselt on vaja lahendada toidusüsteemi kriis, ([3]) mille on kahtlemata põhjustanud ka sõda Ukrainas, ning arvestades vajadust muuta kiiresti käitumist, peab tõhusama ja õiguspärasema juhtimiskorra edendamine algama viivitamata. Ollakse seisukohal, et üldsuse ja toidusüsteemi sidusrühmade osalust suurendades edendavad demokraatlikud uuendused, näiteks toidupoliitika nõukogud, toidupoliitika kujundamise kvaliteeti ja legitiimsust ([4]).

2.4. Toidupoliitika nõukogud on määratletud kui kogukonnapõhised ühendused, kuhu kuuluvad erinevad sidusrühmad, kes teevad koostööd, et lahendada toiduga seotud küsimusi konkreetses geograafilises piirkonnas ([5]). On seatud kahtluse alla, kas on täpne kasutada määratluses terminit „poliitika“, sest mõned neist nõukogudest, toiduküsimustega tegelevatest ühendustest või komiteedest soovivad vältida nende käsitamist poliitilisena, samas kui teised keskenduvad nii programmidele kui ka poliitikale. Need kaasavuse ja demokraatlike põhimõtete poole püüdlevad organisatsioonid kaasavad sidusrühmi kogu toidusüsteemist, tuues kokku üksikisikud, kohalikud omavalitsused, mittetulundusühendused ja eri majandussektorite (põllumajandus, tervishoid ja haridus) esindajad, et teha koostööd toidupoliitika algatustes, millega edendatakse tervisliku, taskukohase ja kestliku toidu kättesaadavust kõigile selle kogukonna liikmetele, kus organisatsioon tegutseb.

2.5. Esimesed toidupoliitika nõukogud loodi Ameerika Ühendriikides 1980. aastatel ([6]) ning sellest ajast saadik on nad muutunud üha arvukamaks ja eripalgelisemaks. Hoolimata sellest, et Euroopas käivitus toidupoliitika alane liikumine alles hiljem, on viimase kümne aasta jooksul loodud toidupoliitika nõukogusid arvukalt kogu Euroopas ([7]). Teaduskirjanduse kohaselt sai Euroopas toidupoliitika nõukogude loomine tõelise hoo sisse 2015. aastal, kui ratifitseeriti Milano linnatoidu poliitika pakt. See on linnade toidupoliitikat käsitlev rahvusvaheline leping, millele on alla kirjutanud rohkem kui 260 linna üle kogu maailma ja mille abil on toetatud toidupoliitika nõukogude loomist mitmes Euroopa linnas/piirkonnas. Toidupoliitika nõukogusid on loodud ka maa- või linnalähedastes piirkondades, ilma et nad oleksid linnaga otseselt seotud ([8]).

2.6. Toidupoliitika nõukogud tegutsevad tavaliselt kohalikul ja/või piirkondlikul tasandil, kuigi on olemas ka mõned maakonna/provintsi ja riigi tasandi toidupoliitika nõukogud. Nende nõukogude abil taasühendatakse linnad sageli ümbritsevate piirkondade toidutootmisega ning tagatakse kohaliku ja piirkondliku toidupoliitika tõhus juhtimine, kuid need võivad olla olulised ka linnavälistele kogukondadele. Neid võib käsitada võrgustikena, mis ühendavad kestlikkuse eesmärgi

([2]) Muu hulgas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna panus tervikliku ELi toidupoliitika väljatöötamisse“ (omaalgatuslik arvamus) (ELT C 129, 11.4.2018, lk 18) ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Strateegia „Talust taldrikule“ õiglase, tervisliku ja keskkonnahoidliku toidusüsteemi edendamiseks““ (COM(2020) 381) (ELT C 429, 11.12.2020, lk 268).

([3]) Vt valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli (IPCC) aruanded: www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-cycle/.

([4]) Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods, Jeroen J. L. Candel, mai 2022.

([5]) Vt määratlused järgmistes akadeemilistes artiklites: Opportunities and challenges of food policy councils in pursuit of food system sustainability and food democracy – a comparative case study from the Upper-Rhine region (Mooney, 2022) ja Food Policy Councils: Lessons learned (Harper et al., 2009).

([6]) USA esimene toidupoliitika nõukogu asutati Knoxville'is (Tennessee) 1982. aastal.

([7]) Näiteid Euroopa toidupoliitika nõukogudest või sarnastest linnade toidualastest algatustest võib kohata programmide Horisont 2020 ja „Euroopa horisont“ projektides, mis keskenduvad põllumajandus- ja toidutootmispoliitikale ja toidusüsteemide täiustamise vahenditele. Sellised projektid on näiteks Cities2030, FoodSHIFT 2030, FoodCLIC, FEAST ja FOOD TRAILS.

([8]) Franzen-Castle, L. *et al.* „Engaging Rural Community Members with Food Policy Councils to Improve Food Access: Facilitators and Barriers“. Journal of Hunger & Environmental Nutrition 17, lk 207–223 (2022).

demokraatia ja hea valitsemistava eesmärkidega, algatades põllumajandustootjate, toiduettevõtjate, tarbijate jt seas osalus-, koostöö- ja aruteluprotsesse. Silmapaistvaimad näited Euroopa Liidus on Kataloonia toidupoliitika nõukogu ([9]) (loodud 2017. aastal), mille juhtorgan koosneb 33 liikmest, kes esindavad muu hulgas kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, toidutarneahela peamisi osalejaid, maapiirkondade elanikke (kuid kaalutakse viie uue liikme kaasamist, kes esindavad muu hulgas hariduse, kultuuri ja võrdõiguslikkuse ning feminismi küsimuste eest vastutavaid ministeeriume). Nõukogu teeb koostööd 42 linnaga. Teine näide on toidupoliitika nõukogude võrgustik (2016), mis koondab alt üles lähenemisviisile tuginedes 30 kohalikku toidupoliitika nõukogu (peamiselt Saksamaalt) ja 40 toidupoliitika algatust.

2.7. Riiklike toidupoliitika nõukogude näiteid ei ole ELis kuigi palju. Prantsusmaa riiklik toidunõukogu (CNA) ([10]) on ministreid nõustav sõltumatu organ, millega konsulteeritakse toidupoliitika arengusuundade küsimustes ja mis esitab arvamusi, et aidata langetada nii avalikke otsuseid kui ka teavitada toidutarneahela eri sidusrühmi sellistel teemad nagu toidu kvaliteet, tarbijate teavitamine, toitumine, terviseturve, toidu kättesaadavus ja kriisiennetus. Prantsusmaa linnade põllumajandus- ja toidupoliitika sidusrühmade võrgustik Terres en ville, ([11]) mis asutati 2000. aastal, ühendab ühiste eesmärkidega Prantsusmaa linnu ja põllumajanduskodasid, ([12]) et kujundada suurlinnade põllumajandus- ja toidupoliitikat koostöös kohalike valitud ametiisikute ja spetsialistidega. Neid territoriaalseid toiduprojekte rahastavad ja juhivad ametiasutused, mis mõnikord tekitab pingeid teiste institutsiooniliste tasanditega. Kogemused näitavad, et kodanikud ei ole (kohalikul ja riiklikul tasandil) toidupoliitika kujundamisse piisavalt kaasatud. Portugalis loodi 2018. aastal riiklik toiduga kindlustatuse ja toitumise nõukogu (CONSANP) ([13]). Luksemburgi 2018.–2023. aasta koalitsioonilepingus ([14]) kavandati mitut sidusrühma hõlmava organi loomine, mille nimi on riikliku toidupoliitika nõukogu, kuid seda ei ole veel ametlikult tehtud. Madalmaades kavandatakse kodanike tippkohtumist põllumajanduse tuleviku teemal, kuid poliitiliste otsuste tegijad ei ole seda seni toetanud ega rahastanud ([15]).

2.8. Samuti väärib mainimist Põhjamaade Ministrite Nõukogu poolt ja tema jaoks loodud Põhjamaade toidupoliitika labor, ([16]) mille eesmärk on aidata lahendada toiduküsimusi, mis on määratletud probleemidena ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 eesmärkides.

2.9. Komitee on oma arvamustes ([17]) kutsunud üles looma Euroopa toidupoliitika nõukogu, mis aitaks saavutada integreerituma ja kaasavama lähenemisviisi toidupoliitika kujundamisele, kiirendaks poliitika ühtlustamist ELi, riiklikul ja kohalikul tasandil, pakuks sidusrühmadele platvormi heade tavade jagamiseks ja seeläbi üksteiselt õppimiseks ning tagaks eri sektorite kõigi seisukohtade arvessevõtmise.

2.10. Käesoleva omaalgatusliku arvamuse eesmärk on pakkuda konkreetseid ideid toidusüsteemide juhtimiseks ning kodanikuühiskonna, sealhulgas noorte sisuliseks ja struktureeritud kaasamiseks toidupoliitika väljatöötamisse, järelevalvesse ja rakendamisse. Arvamuses vaadeldakse ka seda, kuidas kaasata hariduse eest vastutavaid ametiasutusi ning koole ja õpilaste vanemaid esindavaid kodanikuühiskonna liikmeid, et edendada tulevaste põlvkondade varast harimist kestliku ja tervisliku toidu valdkonnas, tuginedes hiljutistele arvamustele noorte hariduse ([18]) ja ELi koolikava ([19]) teemal.

3. **Kohaliku ja riikliku tasandi toidupoliitika nõukogudest saadud õppetunnid**

3.1. Olemasolevad toidupoliitika nõukogud on väga erinäolised organisatsioonid, millel on erinevad õiguslikud ja organisatsioonilised vormid ning struktuurid, ülesanded, eesmärgid ja tegevused, mis on kohandatud teenindatava linnakogukonna vajadustele ja prioriteetidele. Need võivad ulatuda mittetulundusühendustest läbi hübriidvormide kuni (kohalike) valitsusasutusteni. Neil on linnade toidusüsteemide arendamiseks ja ümberkujundamiseks erinevad kaasavad lähenemisviisid ja meetodid.

([9]) Consell Català de l'Alimentació.
([10]) Le CNA: www.cna-alimentation.fr/.
([11]) Terres en villes: www.terresenvilles.org/.
([12]) Montpellier, Rouen, Voiron, Le Havre, Artois (Béthune, Bruay-en-Artois), Douai, Angers, Rennes, Saint-Nazaire, Nantes, Lorient, Toulouse, Grenoble, Saint-Étienne, Lyon, Besançon, Dijon, Nancy, Metz, Amiens, Lille, Auxerre, Poitiers (2022).
([13]) Conselho Nacional de Segurança Alimentar e Nutricional entra em funcionamento.
([14]) Food Policy Council: https://food.uni.lu/projects/research-projects/food-policy-council/.
([15]) https://g1000landbouw.nl/.
([16]) Nordic Food Policy Lab: www.norden.org/en/nordic-food-policy-lab.
([17]) Muu hulgas: ELT C 129, 11.4.2018, lk 18 ja ELT C 429, 11.12.2020, lk 268.
([18]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Noorte mõjuvõimu suurendamine kestliku arengu saavutamiseks hariduse kaudu“ (omaalgatuslik arvamus) (ELT C 100, 16.3.2023, lk 38).
([19]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teabearuanne teemal „ELi koolikava hindamine“.

3.2. Näib, et kõigis nendes organisatsioonides on esikohal sama eesmärk: vajadus luua kestlik, tervislikum, läbipaistvam ja õiglasem toidusüsteem kõigi jaoks. Kohalike ja piirkondlike toidupoliitika nõukogude muud eesmärgid on toidualase sõltumatuse saavutamine, lühemate ja kohalike toidutarneahelate arendamine, toidu raiskamise vähendamine, kogukonnaaedade rajamine, linnade ja maapiirkondade ühendamine, kohalike toiduturgude arendamine, linnapõllunduse edendamine ja elujõulise toidukultuuri innustamine.

3.3. Selle eesmärgi saavutamiseks arendavad need organisatsioonid mitmesuguseid tegevusi, mis ei hõlma alati poliitika kujundamist, poliitilist nõustamist ega poliitika muutmist. Enamik toidupoliitika nõukogusid põhinevad alt üles lähenemisviisil ja toetavad võrgustike loomist, toetusmeetmeid, haridust, teadlikkuse suurendamist ning projektide arendamist. Teised lähtuvad poliitikast, nagu Prantsusmaal.

3.4. Kogukonnapõhiste toidupoliitika nõukogude eesmärk on muuta toidudemokraatia tegevust juhtivaks põhimõtteks. Koordineerimisele, nõustamisele jne keskenduvad organisatsioonistruktuurid võimaldavad eri sidusrühmadel osaleda juhtimises, abistamises, partnerlustes ja muudes isejuhitavates tegevustes. Toidupoliitika nõukogude liikmesus on kõige sagedamini avatud igaühele, kes on huvitatud kestliku toidusüsteemiga seotud küsimustest ja valmis järgima demokraatlikke põhimõtteid. Väljaspool tavapärast liikmesust loovad toidupoliitika nõukogud sageli institutsioonilisi partnerlusi valitsusasutuste, ettevõtete ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kes tegelevad aktiivselt praeguste toidusüsteemide kestlikumaks muutmisega. Need partnerlused põhinevad samuti demokraatlikel tavadel, sealhulgas kollektiivsel kontrollil ja otsuste tegemisel. Oluline on ka asjaolu, et toidupoliitika nõukogud teevad koostööd (kohaliku oma-)valitsusega, mis on demokraatliku valitsemistava oluline väljendus.

3.5. Toidupoliitika nõukogude seisukohast on üldeesmärk toidusüsteemi kestlikkus, mille poole püüeldakse strateegiliste (üld)eesmärkide abil, nagu vastupidavate toidusüsteemide toetamine, tervisliku ja kestliku toitumise kättesaadavuse ja sellealaste teadmiste parandamine, võitlus toidu raiskamise vastu ringmajanduse abil, majandusarengu toetamine, toidusüsteemi võrdsuse edendamine, keskkonnasäästlikkuse edendamine ning tervisliku toidu alaste teadmiste ja nõudluse suurendamine.

3.6. Euroopa toidupoliitika nõukogud on enamasti esindatud kahes õiguslikus vormis: ühendused ja mittetulundusühendused. Nende seas on nii kodanikuühiskonna loodud alt-üles struktuure kui ka kohalike omavalitsuste loodud ülalt-alla struktuure. Lisaks kodanikele toob enamik toidupoliitika nõukogusid kokku väga erinevad muud liikmed, sealhulgas eraettevõtted, haldusasutused ning toidu-, tervishoiu- ja haridussektori sidusrühmad. Nõukogud koondavad ka kohaliku kogukonna erinevate ühiskonnarühmade liikmeid.

3.7. Toidupoliitika nõukogude rahastamine on väga erinev. Mõnel toidupoliitika nõukogul on palgatöötajad ja/või (suured) rahastatud programmid ja projektid, teised sõltuvad täielikult annetustest ning vabatahtlikest. Rahastamisallikad on erinevad – alates valitsuse iga-aastasest toetusest kuni liikmemaksude, uurimis- ja muude toetuste ning erasihtasutuste toetuste ja annetusteni. Rahakogumistegevused, liikmemaksud, annetused ja riiklikud toetused on mittetulundusühenduste või ühendustena asutatud toidupoliitika nõukogude peamised rahastamisallikad, samas kui kohalike omavalitsuste asutatud toidupoliitika nõukogud tuginevad peamiselt linnavolikogu aastaeelarvele.

3.8. Nõukogudega võivad kaasneda ka kitsaskohad: uuringud näitavad, et toidupoliitika nõukogudel võib olla ka negatiivseid külgi ja/või need ei pruugi alati optimaalselt toimida, ([20]) nt kui kõige haavatavamad rühmad on alaesindatud või kui teatud erahuvidel on suur mõju. Teine oluline probleem on see, et küsimuste käsitlemise kvaliteet sõltub võrdsest osalemisest, tõhusast protsessi juhtimisest ja keskendumisest teadmistele/väärtustele, mitte huvidele. Seepärast peab komitee oluliseks, et toidupoliitika nõukogudes oleks tagatud tõeline kaasavus ja toimuks kvaliteetne arutelu, mis nõuab avatud liikmesusest kaugemale minekut, et tagada tõeline esindatus, eelkõige ühiskonnas traditsiooniliselt alaesindatud rühmade puhul.

3.9. Lisaks on komitee seisukohal, et toidupoliitika nõukogud peaksid kaasama noori põlvkondi muu hulgas hariduse kaudu. Esikohale tuleks seada kestlike toidusüsteemide alase hariduse andmine tulevastele põlvkondadele, keskendudes teadmistele kestliku ja tervisliku toitumise vallas ning tootmisahela tundmisele algusest lõpuni, et näidata, kes toiduaineid toodab ja kuidas neid toodetakse, ning selgitada, kuidas need jõuavad meie toidusüsteemis põllumajandustootjatelt või

([20]) Power to the people? Food democracy initiatives' contributions to democratic goods.

loomakasvatajatelt kodanikeni, kes tarbivad lõpptoodet. Seega soovitab komitee kaasata toidupoliitika nõukogudesse pädevad haridusasutused, kes võivad koostöös põllumajandusliku toidutööstusega määrata kindlaks toiduga seotud esmatähtsad teemad haridussüsteemi tarvis. Lisaks tuleks laste haridust toetada vanemate elukestva õppe ja kodanikuhariduse kaudu ([21]).

4. **Euroopa toidupoliitika nõukogu loomise üleskutse**

4.1. Toidupoliitika nõukogude alt üles suunatud traditsioon on olnud rikkalik, kuid see ei ole suutnud mõjutada edusamme ja vastupanuvõimet Euroopa tasandil. Toidusüsteemide juhtimise reform on vältimatu ja see tuleb läbi viia viisil, mis taastab toidusüsteemides demokraatia ja vastutuse. Tulevane kestlike toidusüsteemide raamistik eeldab hoolikat juhtimist, tagades kooskõlastatud muutused eri sektorites. Just vastutuse ja osaluse suurendamisega saab kõige tõhusamalt ära hoida selliste turgu valitsevate ettevõtjate vetot, kes ei ole muutustest huvitatud, ning korrapäraselt hinnata, läbi vaadata ja parandada tõeliselt tervikliku toidupoliitika mõju. Seepärast on komitee seisukohal, et Euroopa toidupoliitika nõukogu loomine on otsustav samm tervikliku toidupoliitika visiooni elluviimise suunas ([22]).

4.2. Euroopa toidupoliitika nõukogu peaks:

4.2.1. olema teaduspõhine ja tagama teadusliku nõustamise mehhanismi; olema usaldusväärne uurimisandmete ja teadusalaste nõuannete allikas;

4.2.2. koosnema järgmistest osalejatest:

— akadeemilised eksperdid ja teadlased (nõukogu liikmena või eraldi nõuandekoguna);

— toidutarneahelas osalejad (põllumajandustootjad, toidukäitlejad ja- töötlejad, jaemüüjad, ametiühingud jne), haridussüsteemis osalejad ja kodanikuühiskonna organisatsioonid (vaesusevastased võrgustikud, toidupangad, sotsiaalplatvormid, keskkonna- ja arenguvaldkonna vabaühendused), noorte esindajad ja sotsiaalpartnerid;

— ELi institutsioonilised esindajad (parlament, nõukogu, komisjon, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Euroopa Regioonide Komitee).

4.2.3. Pärast esialgset etappi peaksid Euroopa toidupoliitika nõukogusse kuuluma ka kohaliku, piirkondliku ja riikliku tasandi ning toidupoliitika nõukogude esindajad, tagades asjaomaste tasandite organiseeritud ühendatuse. Praegu ei ole riiklikud toidupoliitika nõukogud veel piisavalt laialt levinud, et tagada kõigi riikide võrdne esindatus;

4.2.4. olema institutsiooniline organ, millele ELi institutsioonid pühenduvad ja tagavad poliitilise toetuse: sõltumatu, autoriteetne, pikaajalise planeerimisega tegelev, iseseisev ja usaldusväärne organ (lipulaev), mille eesmärk on aidata toime tulla toidu tulevikuga seotud väljakutsetega, liikudes kestlike toidusüsteemide suunas, ja toimida võimendava jõuna;

4.2.5. olema ELi toidusüsteemi suunda puudutav alaline usaldusväärse nõustamise ja tõenditel põhinevate poliitikavalikute ja soovituste allikas. ELi institutsioonidel peaks olema kohustus anda nende kohta tagasisidet ja põhjendatud vastuseid. Nõukogu peaks uurima võimalusi, kuidas täita ja jälgida ELi olemasolevaid kohustusi, hinnates ka riiklikke toidupoliitika kavu, ning kandma need üle poliitikameetmetesse, et nad tagaksid toidu kaudu sotsiaalse arengu. Lisaks peaks nõukogu osalema arutelus ülemaailmsete toidusüsteemide toimimise üle;

4.2.6. parandama sidusust poliitikavaldkondade vahel (nagu ühine põllumajanduspoliitika, ühine kalanduspoliitika, õigus toidule, tervisliku toitumisega seotud õigusaktid, riigihanked, hariduspoliitika jne) ning edendama sotsiaalset innovatsiooni kõigi toidutarneahelas osalejate heaolu nimel, võttes arvesse vajadust põllumajandustootjate põlvkondade vahetuse järele;

([21]) ELT C 100, 16.3.2023, lk 38.

([22]) IPESi toiduaruanne: CFP_FullReport.pdf (ipes-food.org) ja De Schutter, O., Jacobs, N. ja Clément, C., 2020, „A „Common Food Policy“ for Europe: How governance reforms can spark a shift to healthy diets and sustainable food systems“, Food Policy nr 96.

4.2.7. seoses toidupoliitika nõukogudega toetama (rahaliselt ja struktuurselt) ja edendama alt üles suunatud lähenemisviise kestlikele kohalikele/piirkondlikele/riiklikele toidusüsteemidele, võideldes maa- ja linnapiirkondade lõhe ning tootjate ja tarbijate vahelise polariseerumise vastu kodanikuühiskonna dialoogi (kuhu on kaasatud ka noorte, haavatavate ja tõrjutud ühiskonnarühmade, maapiirkondade osalejate ja sotsiaalpartnerite esindajad) toetamise kaudu, võimaldades süstemaatiliselt arendada toidupoliitika nõukogusid ning edendades koostoimet kohalike omavalitsuste ja kodanikuühiskonna vahel;

4.2.8. looma ELi tasandil toidupoliitika nõukogude võrgustiku, pakkudes ELi poliitika kujundamiseks ja mõjutamiseks parimate tavade ja teadmiste vahetamise platvormi;

4.2.9. tagama koostoime muude olemasolevate ELi platvormidega, nagu ELi toidupoliitika koalitsioon, ([23]) ELi toidukao ja toidujäätmete platvorm, ([24]) Euroopa ringmajanduse sidusrühmade platvorm ([25]) ja ELi maaelupakt ([26]).

4.3. Komitee on valmis pakkuma Euroopa toidupoliitika nõukogule kogunemispaika. Edukas sellekohane näide on juba olemas – komitee ja komisjoni ühiselt algatatud Euroopa ringmajanduse sidusrühmade platvorm ([27]).

Brüssel, 14. juuni 2023

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Oliver RÖPKE

([23]) EU Food Policy Coalition.
([24]) ELi toidukao ja toidujäätmete platvorm.
([25]) Euroopa ringmajanduse sidusrühmade platvorm.
([26]) Maaelupakt. https://rural-vision.europa.eu/rural-pact_en.
([27]) Euroopa ringmajanduse sidusrühmade platvorm.